

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКИХ САНКЦІЙ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ МІСТОБУДУВАННЯ

FOREIGN EXPERIENCE OF ENFORCEMENT OF ADMINISTRATIVE AND ECONOMIC SANCTIONS FOR OFFENSES IN THE FIELD OF URBAN PLANNING

Мавродієва М.В., здобувач кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізький національний університет

У статті досліджено зарубіжний досвід правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування. Вказано, що протягом останнього періоду містобудівна сфера залишається однією з найважливіших у сфері реалізації державної політики кожної держави світу. Саме тому всі держави, як на міжнародному, так й на національному рівні, створюють правові механізми захисту осіб від порушень у сфері містобудування. Обмін досвідом та запозичення кращих практик є необхідним етапом глобалізації світу й удосконалення механізмів протидії порушенням у сфері містобудування. Аналіз підходів до правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування та взагалі юридичної відповідальності за порушення норм, стандартів і правил у сфері містобудування в зарубіжних державах дає можливість визначити напрями реформування на удосконалення національного законодавства з урахуванням такого досвіду. У зв'язку з цим слушною є думка, що вивчення та застосування досвіду розвинених держав світу у сфері містобудування має суттєве значення для подальшого розвитку й розбудови всієї національної сфери містобудування в умовах сучасної кризи. Позитивний зарубіжний досвід у процесі оптимізації адміністрування сфери містобудування нашої держави має стати запорукою подальшого економічного зростання.

Зазначено, що важливість вивчення досвіду розвинених держав світу щодо відповідальності за порушення у сфері містобудування зумовлена також тим, що у переважній більшості держав світу за порушення у сфері містобудування передбачено кримінальну відповідальність та більш жорсткі покарання, ніж у національному законодавстві. Певний час дослідники цієї галузі всього світу працюють над створенням безпечної та оптимальної моделі сфери містобудування. Утім комплексні дослідження законодавства зарубіжних держав щодо правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування досьгодні не проводили.

Ключові слова: адміністративно-господарські санкції, сфера містобудування, правопорушення, зарубіжний досвід.

The article examines the foreign experience of law enforcement of administrative and economic sanctions for offences in the field of urban planning. It is noted that in the recent period, the urban planning sphere has remained one of the most important in the implementation of the state policy of each country of the world. That is why all states, both at the international and national levels, create legal mechanisms to protect individuals from violations in the field of urban planning. The exchange of experience and adoption of best practices is a necessary stage in the globalisation of the world and the improvement of mechanisms for combating violations in the field of urban development. An analysis of approaches to the enforcement of administrative and economic sanctions for offences in the field of urban development and legal liability for violations of norms, standards and rules in the field of urban development in foreign countries makes it possible to identify areas for reform to improve national legislation in the light of such experience. In this regard, it is reasonable to believe that the study and application of the experience of developed countries in the field of urban planning is essential for the further development and construction of the entire national urban planning sector in the current crisis. Positive foreign experience in the process of optimising the administration of urban planning in our country should become a guarantee of further economic growth.

It is noted that the importance of studying the experience of developed countries of the world regarding liability for violations in the field of urban planning is also due to the fact that in the vast majority of countries of the world, violations in the field of urban planning are subject to criminal liability and harsher penalties than in national legislation. For some time now, researchers in this field around the world have been working to create a safe and optimal model of urban development. However, no comprehensive studies of foreign legislation on the enforcement of administrative and economic sanctions for offences in the field of urban development have been conducted to date.

Key words: administrative and economic sanctions, urban development, offences, foreign experience.

Постановка проблеми. Одним із великих сегментів української економіки є сфера містобудування, яка є однією із основних сфер інвестування в Україні. Проте подальший розвиток сфери містобудування потребує, у першу чергу, формування й удосконалення оптимальної системи нормативно-правового регулювання та дієвого механізму контролю за усіма процесами, які відбуваються на ньому, тому що за своєю сутністю цей ринок має приваблювати інвесторів та у повній мірі забезпечувати потреби суспільства.

Метою статті є аналіз зарубіжного досвіду правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування.

Стан наукової розробки. У національній правовій доктрині загальні питання адміністративно-господарських санкцій висвітлювалися в роботах таких вчених, як: А. Г. Бобкова, О. М. Вінник, І. О. Віхров, С. Ю. Гапало, І. Є. Замойський, О. А. Заярний, Г. Л. Знаменський, Д. Х. Липницький, Д. М. Лук'янець, В. К. Мамутов, О. П. Подцерковний, З. Ф. Татькова, Н. М. Шевченко, В. С. Щербина.

У спеціальній літературі законодавство у сфері містобудування визначається як сукупність нормативно-право-

вих актів різної юридичної сили, які регулюють організацію та безпосереднє здійснення будівництва. Зокрема окремі автори вказують, що будівельне законодавство – це система нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері організації та здійснення капітального будівництва [1, с. 442]. Утім не слід стверджувати, що діяльність у сфері містобудування обмежується лише капітальним будівництвом, тому слушною є думка, що будівельне законодавство є системою нормативних актів, що регулюють господарські відносини у сфері будівництва [2, с. 28].

Варто вказати, що протягом останнього періоду містобудівна сфера залишається однією з найважливіших у сфері реалізації державної політики кожної держави світу. Саме тому всі держави, як на міжнародному, так й на національному рівні, створюють правові механізми захисту осіб від порушень у сфері містобудування. Обмін досвідом та запозичення кращих практик є необхідним етапом глобалізації світу й удосконалення механізмів протидії порушенням у сфері містобудування. Аналіз підходів до правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування та взагалі юридичної відповідальності за порушення норм,

стандартів і правил у сфері містобудування в зарубіжних державах дає можливість визначити напрями реформування на удосконалення національного законодавства з урахуванням такого досвіду. У зв'язку з цим слушною є думка, що вивчення та застосування досвіду розвинених держав світу у сфері містобудування має суттєве значення для подальшого розвитку й розбудови всієї національної сфери містобудування в умовах сучасної кризи. Позитивний зарубіжний досвід у процесі оптимізації адміністрування сфери містобудування нашої держави має стати запорукою подальшого економічного зростання [3].

Важливість вивчення досвіду розвинених держав світу щодо відповідальності за порушення у сфері містобудування зумовлена також тим, що у переважній більшості держав світу за порушення у сфері містобудування передбачено кримінальну відповідальність та більш жорсткі покарання, ніж у національному законодавстві. Певний час дослідники цієї галузі всього світу працюють над створенням безпечної та оптимальної моделі сфери містобудування. Утім комплексні дослідження законодавства зарубіжних держав щодо правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування досюгодні не проводили.

Становлення демократії розвиненої державності передбачають закріплення в національному законодавстві європейських цінностей, які є основою створення нової парадигми містобудівної діяльності, будівельних норм, стандартів і правил у сфері містобудування, що слугуватимуть підґрунтям сучасного комплексного реформування національної сфери містобудування з метою створення надійного механізму регулювання та контролю цієї галузі, оскільки містобудівна діяльність спрямована на реалізацію природних прав людини: право на житло, право на здорове довкілля та право на життя. Держава має забезпечити прозорі та зрозумілі правила її регулювання [4].

В процесі інтеграції національного законодавства до ЄС поступово гармонізуються норми у сфері містобудування попереднього періоду та з'являються європейські підходи у процесі правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування.

Разом з тим процеси правової глобалізації характеризуються певними проблемними аспектами, що має враховуватися при розробці концепції правової політики держави у сфері містобудування. Варто вказати, що розвиток національної сфери містобудування здійснюється відповідно до європейських моделей, утім маючи власні форми вираження.

Уніфікація законодавства у сфері містобудування з метою усунення законодавчо-сформованих розбіжностей у сфері містобудування та надання правовому регулюванню більшої одноманітності, що сприяє наближенню національного законодавства у сфері містобудування до міжнародних норм та забезпеченню гармонізації правових систем нашої держави та ЄС в процесі інтеграції [5]. Зокрема, спираючись на зарубіжний досвід правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування, зокрема Федеративної Республіки Німеччина, було прийнято ряд нормативно-правових актів у сфері містобудування. Крім того, здійснюються кроки у напрямі кодифікації національного законодавства у сфері містобудування, оскільки одним з недоліків цього законодавства є те, що воно складається, значною мірою, з підзаконних нормативно-правових актів, у той час як законами регулюється порівняно незначна частина відносин, що виникають під час здійснення містобудівної діяльності [6]. Зокрема у 2017 р. в рамках Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом, німецькими та вітчизняними експертами було розроблено проект Будівельного кодексу України, в основу якого покладено Будівельний кодекс Федеративної Республіки

Німеччина 1987 р., з урахуванням адаптації до нових завдань та виконання директив Європейського Союзу.

Крім того на сучасному етапі впроваджуються процеси стандартизації, метою яких є захист прав всіх учасників містобудівної сфери шляхом встановлення певних вимог, а також зміна системи джерел права [7]. Гармонізація національного законодавства у сфері містобудування з правом Європейського Союзу сприяє появі нових норм права, а також значно впливає на формування національної судової практики у спорах, що виникають з будівельних правовідносин. Прикладом наведеного є рішення Великої Палати Верховного Суду у справі № 916/2791/13, в якому в основу вирішення спору між суб'єктом владних повноважень у сфері містобудування та фізичною особою, яка, на думку цього органу, побудувала приміщення паркінгу за відсутності необхідного дозволу, покладено застосування судами принципу пропорційності втручання держави у право на мирне володіння майном, закріпленого у статті 1 Першого протоколу до Конвенції ЄСПЛ [8]. Отже, у цій справі прослідковується підхід, згідно якого судами надається перевага саме міжнародним нормам над нормами вітчизняного законодавства при встановленні балансу між публічними та приватними інтересами.

Таким чином, наслідком правової глобалізації є наближення національного законодавства у сфері містобудування до законодавства Європейського Союзу шляхом його систематизації та уніфікації, підвищення стабільності правових норм, розмежування повноважень публічних органів у сфері містобудування нагляду та контролю, спрощення процедур тощо з метою покращення правового регулювання сфери містобудування.

Отже, на сучасному етапі наша держава здійснює заходи, які спрямовані на зближення вітчизняної правової системи з правом ЄС у різних сферах, як-то технічні правила та стандарти, енергетика, транспорт тощо.

Ефективність такої інтеграції багато в чому залежить від заходів і способів, які використовує Україна на різних стадіях правової інтеграції. Зокрема до таких заходів доцільно віднести створення демократичних засад розвитку суспільства, формування правової держави, реформування інституційної та нормативної частин правової системи суспільства, формування правової свідомості населення відповідно до основних засад європейського права [9].

Наша держава взяла на себе окреслені зобов'язання з урахуванням того, що їх реалізація сприятиме прискоренню реформ, зокрема й у сфері містобудування, а також сприятиме оптимальній гармонізації національного законодавства та законодавства ЄС.

Задля більш якісного розуміння процесів правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування доцільно проаналізувати зарубіжний досвід у цій сфері. Варто зазначити, що компетенція Європейського Союзу у сфері містобудування є досить умовною. Проте перелік сфер компетенції, передбачений статтею 4 Договору про функціонування Європейського Союзу, стосується значної кількості галузей, більш-менш близьких до планування, таких як економічна, соціальна, а після набуття чинності Лісабонським договором територіальна згуртованість, сільське господарство, навколишнє середовище або транспорт. Серед провідних напрямів, які роблять значний внесок у покращення реалізації спільних компетенцій, також доцільно виділити транснаціональні аспекти певних політик, що може виправдати, наприклад, субсидіарне та пропорційне втручання права Європейського Союзу [10].

Крім того наявні інші питання, що стосуються та/або пов'язані з територіальним та містобудівним плануванням, які можуть бути об'єктом регуляторного втручання ЄС, що означає, що тест на субсидіарність та, за необхідності, пропорційність має підтвердити таке втручання

на підставі статті 5 Договору про Європейський Союз (ДЄС). У цьому аспекті найбільш корисними є положення, що стосуються, з одного боку, екологічної політики (ст. 191 ДЄС), а з іншого боку, положень, пов'язаних з політикою економічної, соціальної та територіальної згуртованості (ст. 174 та наступні ДЄС).

Найбільш оптимальним підходом, в даному випадку, є підхід порівняння зі сферою охорони навколишнього середовища, як на рівні ЄС, так і на національному рівні. З огляду на досить розмиті межі між двома сферами регулювання, містобудівне право частіше за все опиняється в позиції «запозичення» засобів регулювання та втручання з екологічного права. Так, у випадку коли компетентні органи виявляють, що конкретна ситуація фактично порушує закон, вони вживають необхідних заходів, відповідно до чинного правового режиму, що проявляється здебільшого у вигляді адміністративних санкцій. Вони також можуть передати справу до компетентної, репресивної юрисдикції, яка має прийняти рішення про застосування санкцій.

Враховуючи особливий характер права Європейського Союзу, компетенція інституцій ЄС щодо контролю за певними видами діяльності та видання актів не охоплює сферу містобудування. Але Європейський суд з прав людини неодноразово стикався з проблемою містобудівних санкцій, застосовуючи пункт 1 статті 6 Європейської конвенції з прав людини щодо права на справедливий суд [11].

Отже, у деяких випадках компетентні органи можуть вжити адміністративних заходів, таких як призупинення діяльності або відкликання дозволу, навіть якщо фактичне порушення екологічних або містобудівних норм не має місця. У певних ситуаціях санкції більш жорсткі, як штраф, або наказ про знесення незаконної будівлі, можуть мати адміністративний характер [12]. Інші репараційні заходи, в основному зосереджені на шкоді навколишньому середовищу, можуть бути вжиті на основі директиви 2004/35/ЄС про екологічну відповідальність. Нарешті, Рекомендація ЄС No 2001/331/ЄС від 4 квітня 2001 року, в якій згадуються кілька, мінімальних, критеріїв, що застосовуються до екологічних інспекцій у державах-членах, також регулює наслідки таких перевірок, зазначаючи, що «оцінка їх та висновок про те, чи мають тягнути подальші дії, такі як виконавче провадження, включаючи санкції, видача нового або переглянутого дозволу, дозволу або ліцензії або подальша інспекційна діяльність, включаючи подальші відвідування об'єктів» (п. 6.1). Таким чином, компетентні місцеві та національні органи влади підпадають під дію режиму ЄС щодо застосування відповідних адміністративно-господарських санкцій, навіть якщо вони мають виключно рекомендаційний характер.

Щодо впливу прецедентного права ЄСПЛ можна згадати важливу справу «Прамсталлер проти Австрії» (Pramstaller v. Austria), рішення від 28 вересня 1995 року. Заявник, Й. Прамсталлер, отримав дозвіл на нові комерційні будівлі з чіткою умовою будівництва двох незалежних магазинів, розділених стіною. Але Pramstaller фактично обладнав дві будівлі як один супермаркет, і тому на нього накладено штраф. Після оскарження заходів у національній юрисдикції заявник звернувся зі справою до Європейського суду з прав людини, зазначаючи, що, кваліфікуючи діяння не лише як адміністративне, а й як кримінальне правопорушення, санкціонуючи позбавлення волі у разі відмови у сплаті штрафу, доступ заявника до «трибуналу» був обмежений, в умовах пункту 1 статті 6 Конвенції очевидно, що мало місце порушення його прав.

В іншій відповідній справі, рішенні у справі «Іносенсіо проти Португалії» від 11 січня 2001 року, заявник виконав певні роботи у власному будинку без дозволу на будівництво, передбаченого португальським законодавством. Тому на нього було накладено адміністративно-

господарський штраф, який він згодом оскаржив у національній юрисдикції, дійшовши зрештою до ЄСПЛ, на тій самій підставі порушення статті 6. Суд зазначив, що вимога отримання дозволу перед проведенням будівельних робіт слід розглядати як засіб контролю за використанням майна для цілей збалансованої містобудівної політики. Покарання за невиконання такої вимоги не може становити каральний захід загального застосування до всіх громадян. Таким чином, цей аспект сам по собі не є достатнім для того, щоб покарання, про яке йдеться, розглядалося як протиправне за своєю суттю. Що стосується «характеру та суворості покарання, Суд, по-перше, зазначає, що штраф, про який йдеться, за жодних обставин не міг бути замінений покаранням у вигляді позбавлення волі у разі його невиплати. У зв'язку з цим цю справу слід відрізнити від інших справ, у яких Суд визнав застосовною статтю 6 [...]. Слід визнати, що максимальний штраф, який може бути накладений, становив безумовно значну суму. Однак не існувало загрози порушення кримінальної справи проти заявника замість зазначеного штрафу [...].»

Варто вказати, що у сфері містобудівного та територіального планувального права ЄС, природно, можуть накладати кримінальні покарання як наслідок злочинів, пов'язаних з містобудуванням. Ці покарання також можуть бути доповнені репараційними заходами. Два «традиційних» кримінальних покарань – позбавлення волі і сплата штрафу (що цілком може бути замінено ув'язненням у разі несплати) – були визнані ЄСПЛ досить надмірними. Більше того, приєднання адміністративно-господарського штрафу до штрафу вважалося явним порушенням статті 7 Конвенції («немає покарання без закону») [13].

Разом з тим до адміністративно-господарських санкцій національне законодавство у сфері містобудування традиційно встановлює певні заходи щодо відшкодування заподіяної шкоди. З точки зору ЄСПЛ, такі заходи жодним чином не схожі на «покарання», як це розуміється у статті 7 Конвенції. Найбільш загальноновизнаним з цих заходів є відновлення права, що також є найбільш послідовним заходом, який гарантує відповідність містобудівним правилам [14].

Відновлення блага до його первісного стану може набувати різних форм, залежно від допущеного порушення. Якщо таке правопорушення полягає у зведенні будівлі або певних роботах без дозволу, то відновлення буде полягати в його знесенні. У цьому аспекті Європейський суд, щоб оцінити відповідність наказу про знесення будівлі без попереднього дозволу органів влади та статті 1 Першого протоколу, зазначив, що наказ про знесення спрямований на дотримання загальних правил щодо заборон на будівництво, а отже, може бути пов'язаний з використанням товарів, оскільки він закріплений у другому пункті статті 1 Першого протоколу. Але, як зазначає Суд, це втручання здійснюється шляхом слідування спільному (загальному) інтересу, законному та пропорційному повному захисту, враховуючи, що сама будівля була побудована на території, що охороняється.

Для прикладу можна навести кілька рішень ЄСПЛ, які підтверджують законність та пропорційність рішень про знесення незаконно збудованих будівель, спрямованих на захист лісової території (рішення у справі «Хамер проти Бельгії» від 27 листопада 2007 року), необмеженого доступу до морського узбережжя (Depalle & Brosset-Triboulet v. France, рішення від 29 березня 2010 року) або археологічних пам'яток (Vagnola spa & Madat srl v. Italy, рішення від 12 січня 2010 року). Однак, з іншого боку, у рішенні у справі «Аллард проти Швеції» від 24 червня 2003 року ЄСПЛ визнав, що знесення будинку позбавило його власника майна в значенні другого абзацу статті першої Першого протоколу. Або, в деяких випадках, знесення може стосуватися лише побудованого елемента, такого як стіна (рішення

у справі «Фотопулу проти Греції» (Fotopoulou v. Greece) від 18 листопада 2004 року).

Досліджуючи пропорційність порушення, Суд може також оцінити адекватність відшкодувального заходу, на відміну від загального інтересу. Наприклад, Суд вважав, що у справі, яка стосується незаконного будівництва, а порушення правил спільної власності, знесення будинку було для заінтересованої сторони особливим і надзвичайним обвинуваченням (Allard v. Sweden). Виходячи з цих же міркувань, ЄСПЛ вказав, що конфіскація є кримінальним покаранням у розумінні статті 7 Конвенції (рішення у справі «Суд Фонді проти Італії» від 20 січня 2009 року).

Що стосується найбільш проблемного питання відновлення навколишнього середовища, то офіційну відповідь дала директива 2004/35/ЄС про екологічну відповідальність в рамках положень щодо запобігання та відшкодування шкоди навколишньому середовищу. Закон визначає репарацію як «всі дії або групу дій, включаючи заходи щодо пом'якшення або тимчасові заходи, спрямовані на відновлення, відновлення або заміну пошкоджених природних ресурсів або послуг, завданих шкодою, або на забезпечення еквівалентної альтернативи цим ресурсам або послугам, як це передбачено додатком II». Під послугами директива визначає функції, застраховані природним ресурсом на користь іншого природного ресурсу або суспільства. Другий додаток детально розглядає концепцію «відновлення шкоди навколишньому середовищу», оскільки директива розрізняє усунення шкоди, завданої воді або дикій природі та середовищу існування, та усунення шкоди, завданої ґрунту. У першому випадку директива ще раз розрізняє первинне відшкодування, додаткове відшкодування та компенсаційне відшкодування. Первинне відшкодування означає, що «всі заходи відшкодування, за допомогою яких пошкоджені природні ресурси або пошкоджені послуги повертаються повністю або близько до початкового стану». Комплементарне відшкодування означає, що всі дії, вжиті щодо пошкоджених природних ресурсів або послуг, спрямовані на компенсацію того факту, що первинне відшкодування не призвело до повного відновлення природних ресурсів або послуг. Нарешті, компенсаційне відшкодування означає, що всі дії, спрямовані на компенсацію посередницьких втрат природних ресурсів або послуг, які виникли між датою заподіяння шкоди та моментом, коли первинне відшкодування повністю відшкодувало свої наслідки [15].

Другий додаток також визначає план, яким повинен керуватися відповідний орган при виборі заходів. Перший крок полягає у визначенні обґрунтованих варіантів первинного відшкодування, потім кроки щодо комплементарного та компенсаційного відшкодування. Серед компенсаційних заходів також має бути врахована ієрархія. Перевага віддається тим заходам, які можуть гарантувати повне відшкодування особам, хто постраждав.

Що стосується відшкодування шкоди, завданої ґрунтам, то додаток є менш обов'язковим щодо фактичних засобів відшкодування. Зокрема відшкодувальний захід пов'язаний з великим ризиком негативного впливу на здоров'я людей, що дозволяє, в деяких випадках, обмежену дезактивацію, обмежувальні заходи або вибір яки-

хось засобів природного відновлення ґрунтів, тобто прямого втручання людини в процес не потрібне.

Однак важливо зазначити, що директива 2004/35/ЄС не створює режиму цивільної чи кримінальної відповідальності, тому всі репараційні заходи є суто адміністративними.

Варто вказати, що згідно статистичних даних, у нашій державі кожне третє будівництво є самочинним. Ситуація не змінилася й після введення 31 серпня 2018 року наказу Мінрегіону України від 03 липня 2018 року № 158 (zareestrovаний в Міністерстві юстиції України 28 серпня 2018 року № 976/32428) «Про затвердження Порядку проведення технічного обстеження і прийняття в експлуатацію індивідуальних (садибних) житлових будинків, садових, дачних будинків, господарських (присадибних) будівель і споруд сільськогосподарського призначення, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів з незначними наслідками (СС1), збудовані на земельній ділянці відповідного цільового призначення без дозвільного документа на виконання будівельних робіт».

Зазначений Порядок дозволяє провести так звану «будівельну амністію» на об'єкти незначного класу, зокрема: а) індивідуальні (садибні) житлові будинки, садові, дачні будинки загальною площею до 300 квадратних метрів, господарські (присадибні) будівлі і споруди загальною площею до 300 квадратних метрів, збудовані у період з 5 серпня 1992 року по 9 квітня 2015 року; б) будівлі і споруди сільськогосподарського призначення, збудовані до 12 березня 2011 року. Головна умова – щоб вони відповідали цільовому призначенню земельної ділянки, будівельним нормам та пройшли технічне обстеження [16].

Варто вказати, що наразі сфера містобудування у переважній більшості держав переживає непрості часи [17]. Зокрема на сучасному етапі наявна економічна, соціальна та політична напруженість. Проте, впровадження зарубіжного досвіду правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування:

1) дозволить національному законодавцю, відштовхуючись від досвіду таких держав, як США, Великобританія та Польща, переглянути стандарти у сфері містобудування;

2) аналіз польського законодавства дозволить переглянути процедури легалізації незаконно побудованих об'єктів;

3) запозичення американського досвіду дозволить розробити оптимальний механізм розподілу повноважень між установами і відомствами одного рівня;

4) приклад Німеччини дозволить деталізувати національне законодавство у сфері містобудування.

Звісно, вказані кроки не є вичерпними кроками у процесі правозастосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення у сфері містобудування, проте їх запровадження створить той необхідний базис як для розвитку національного законодавства у сфері містобудування в цілому, так й удосконаленню процедур у цій сфері в нашій державі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вінник О.М. Господарське право України. Курс лекцій. Київ: Атіка, 2005. 624 с.
2. Трофуненко Н.В. Господарсько-правове забезпечення якості будівельних робіт: монографія. Донецьк: видавництво «Ноулідж», 2012. 174 с.
3. Козич О. М. Досвід провідних країн світу в управлінні будівельною галуззю. Державне будівництво. 2012. № 2. С. 1–7.
4. Правопорушення у сфері містобудівної діяльності в Україні: аналіз судової практики. Юридичний Інтернет ресурс protocol.ua. URL: https://protocol.ua/ua/pravoporushehnyya_u_sferi_mistobudivnoi_diyalnosti_v_ukraini_analiz_sudovoi_praktiki.
5. Будівельне право. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол. та ін.). Київ: «Укр. енциклопедія», 1998. URL: https://leksika.com.ua/16050107/legal/budivnelne_pravo.
6. Веселовська В.В. Нормативно-правове забезпечення будівництва в умовах світових глобалізаційних процесів URL: https://kuk.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/konfer_2022_part2.pdf#page=189

7. Стукаленко О.В. Адміністративно-правове забезпечення будівельної галузі: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 376 с.
8. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 07.04.2020 у справі № 916/2791/13 (провадження №12-115гс19). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89564248>
9. Луць Л. Формування правового механізму взаємодії України з Радою Європи та Євросоюзом. *Віче*. 2006. No 7/8. С. 54–56.
10. Sadeller, N. D. (2012). Principle of subsidiarity and the EU Environmental Policy. *Journal for European Environmental and Planning Law*, 63–70.
11. Haumont, F. (2016). *Droit européen de l'aménagement du territoire et de l'urbanisme*. Bruxelles: Bruylant
12. Andersen, R.; Déom, D. & Renders, D (2007) *Les sanctions administratives*. Bruxelles : Bruylant Baudelle, G. (2003). *L'Europe du demain sera-t-elle polycentrique?* *Territoires* 2020, 125–134.
13. Duțu, M. (2011). *Dreptul Urbanismului*. București: Universul Juridic. [6] Jacquot, Î., & Priet, F. (2004). *Droit de l'urbanisme*. Paris: Dalloz.
14. Jacquot, Î., & Priet, F. (2004). *Droit de l'urbanisme*. Paris: Dalloz.
15. Duțu, M. (2013). *Introduction to Environmental Criminal Law*. Bucharest: Hamangiu
16. Пленюк М.Д. Самочинне будівництво у практиці ЄСПЛ та України: баланс інтересів і принцип пропорційності https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/24_05_2019/pdf/15.pdf
17. Волкова Ю.А. Життєзабезпечення населеного пункту та його адміністративно-правове регулювання: від доктрини до галузевого правозастосування *Право України*. №10, 2021, с. 73–91.